

TŘI POZNÁMKY K DISKUSI O INVENTARIZACI V PAMÁTKOVÉ PÉČI

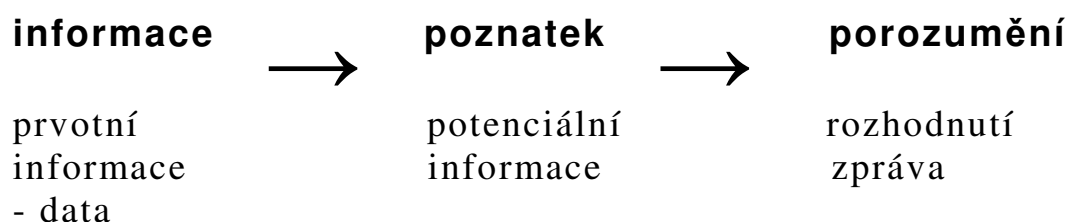
VÍT JESENSKÝ

Následující text je jednak příspěvkem, který na semináři o inventarizaci kulturních památek a jejich prvků 2. 11. 2004 nebyl přednesen, protože na něj nezbyl čas, a také dílčí reakcí na setkání samotné. Jedná se o tři teoretické poznámky k *obecnému rámci a širšímu pojetí inventarizace a informací v památkové péči*.

Poznámka první, k inventarizaci informací v památkové péči

Inventarizaci lze obecně považovat za utváření jakéhosi *soupisu, přehledu vymezeného souboru prvků*. Předpokladem tedy je, že máme obecně identifikován jakýsi soubor, celek entit a tento dále definujeme a strukturujeme přiřazením kvalit či hodnot jednotlivým prvkům. Taková klasifikace je mimo jiné procesem informačním, metodologicky se v podstatě zabýváme především *formou záznamu informací k dosažení jejich efektivního využívání*.

Obecným cílem památkové péče je zprostředkování toho, co na památkách ceníme, současníkům a přenos téhož generacím budoucím, a to péčí o hmotnou podstatu i nehmotná poselství. památky. Děje se tak v procesu *aktivní valorizace památkových hodnot*, který koresponduje se základním lidským psychofyziologickým *procesem poznání*, kde jsou *z primárních informací kognitivními procesy selektovány a odvozeny poznatky a znalosti, které jsou posuzováním přeměny v porozumění, jenž je nezbytné pro rozhodování*, respektive je jeho součástí. Prvotní podněcující informace nazývají někteří autoři *daty* (tedy nikoliv že data jsou jakékoliv digitalizované informace), poznatky nazývají informacemi, respektive potenciálními informacemi a výsledkem porozumění je pro ně rozhodnutí či zpráva.¹

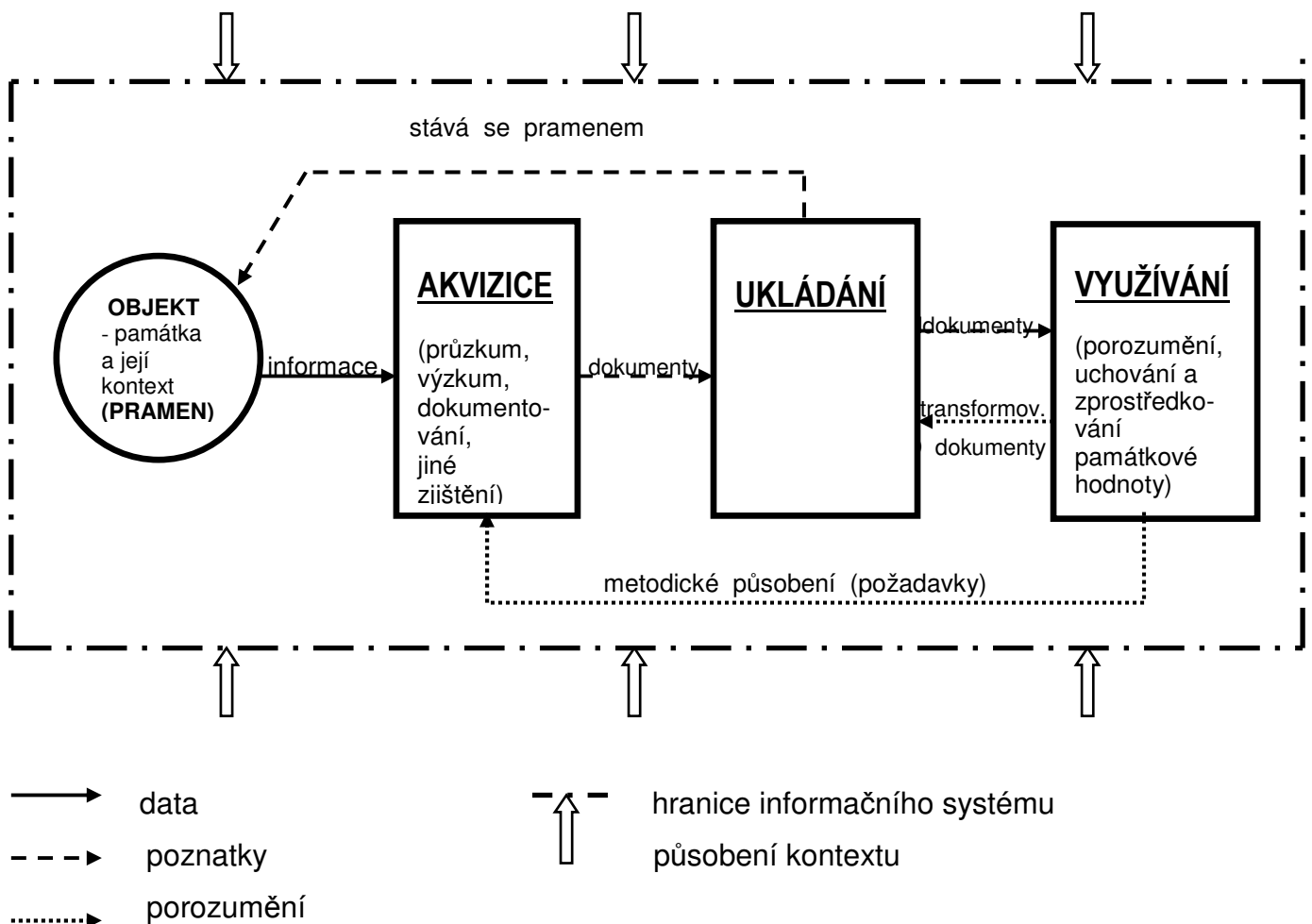

I na tomto postupu od informací k poznatku, znalosti a vědění (porozumění) můžeme ukázat společného jmenovatele, *úlohu informací*. Z prvotních informací vznikají poznatky a vědění *porovnáváním s našimi dosavadními zkušenostmi, prožitky, emocemi, fantazií, vůlí*

a schopností poznávat (endoceptem). Oproti neutrálním informacím jsou tedy poznatky jedinečné, u každého jedince či situace poněkud odlišné.²

Stejný proces lze modelovat jako *informační systém*. Jeho základními *prvky* jsou *místa proměny informací (akvizice, úprava a ukládání, využívání)* a *vazbami* mezi nimi jsou různé *formy informací*. Vstupním zdrojem informací je *památka a její kontext* (tu si nemůžeme představovat jen jako hmotný objekt, může jím být i nehmotné prostředí, tradice, řemeslná dovednost a pod. - obecně nositel památkové hodnoty). Daný informační systém modeluje záměrnou činnost, kterou i památková péče obecně samozřejmě je, má tedy vymezený cíl a hledá cesty k jeho dosažení.

INFORMAČNÍ SYSTÉM PAMÁTKOVÉ PÉČE

Efektivní nakládání s informacemi zajišťuje *informační management*. Jeho pozici v procesu památkové péče nejnázorněji ukázal R. Letellier.³ Je zřejmé, že *inventarizaci lze považovat za součást informačního managementu*. Podstatné je, že inventarizace pojatá jako

v první řadě úprava informací se může týkat kterékoliv fáze nakládání s nimi, tj. akvizice, ukládání i užívání. Kromě jiného tedy nespojujeme inventarizaci v památkové péči pouze s představou základní evidence, státního seznamu kulturních památek, a dokonce ani se soupisem prvků, ale vidíme v ní obecnější informačně klasifikační princip.

*Co ovlivňuje inventarizaci, aby se stala efektivním nástrojem v památkové péči?*⁴

1. vstupní aspekty vnějšího světa:⁵ *a) informační pramen* přinášející velikou škálu informací,⁶ *b) cíle užití informací,*⁷ *c) kontext*, vnější podmínky, determinanty a situační okolnosti celospolečenského vývoje a stavu prostředí,⁸ **2. aspekty „vnitřního světa“ zpracovatele i uživatele**, jejich osobnostní profil neboli již zmíněný endocept.⁹

Jestliže jsme zdůrazňovali inventarizaci jako je modifikaci informací, nezapomněli jsme přitom na dialektickou *provázanost formy a obsahu*, tedy že ovlivněním formy ovlivňujeme i obsah informací. O nakládání s informacemi v památkové péči to platí beze zbytku. O tom, že např. vytvoření formulářů předjímáme a navádíme, z části vymezujeme zaznamenávané informace nelze pochybovat.

Můžeme tedy shrnout, že *inventarizaci v památkové péči užíváme proto, abychom prvotní informace (data) i potenciální informace (poznatky) mohli lépe ukládat, šířit (propojovat) - usnadnili percepci informací a abychom dosáhli žádoucího struktury a obsahu informací.*¹⁰

Poznámka druhá, k prvkům památek a jejich inventarizaci v památkové péči

Cílem inventarizace viděné jako soupis prvků je poučit se o celku souboru i jeho prvcích a struktuře a zaznamenat je. Jak už jsme zmínili, úkolem památkové péče je identifikovat, uchovat a zprostředkovávat památkovou hodnotu památek, přičemž klíčovou fází procesu takové péče je *rozhodování o nakládání s danou památkovou hodnotou*. Pro toto rozhodování potřebuje památkář *komplexní porozumění památkové hodnotě objektu*. Památková hodnota sama je takovým strukturovaným souborem dílčích hodnot, u kterých musí být určeny jejich funkce a význam, tedy podíl na úhrnné památkové hodnotě.¹¹

Inventarizace informací může být obecně efektivním nástrojem potřebného hodnocení za předpokladu, že zpracovává *jasně vymezený celek, soubor prvků*. Zatímco v případě stavebně historického, stavebně technického či archeologického zkoumání se takový soubor prvků (a potažmo druh informací) zdá být poměrně úplně a respektovaně definován, mnohem širší soubor informací pro potřeby památkové péče, konkrétněji specifikaci památkové hodnoty, ani zdaleka tak určovaný není, nehledě na to, že se mnohem dynamičtěji vyvíjí.

V procesu památkové péče je inventarizace vždy pouze pomůckou, analýzou a deskripcí prvků, na kterou musí navazovat nejen důkladná syntéza, ale především interpretace památkové hodnoty konkrétní památky. A právě v této interpretaci, která je objektivně nejkomplikovanější, nejkontroverznější a přitom nejvlastnějším úkolem oboru a zároveň hlavním cílem, kterému má inventarizace sloužit, je třeba hledat složitý smysl inventarizace prvků v památkové péči.

Poznámka třetí, k uskutečněnému semináři

V připraveném programu semináře a logicky následně v několika momentech diskuse v sále se projevilo, že se účastníci dotýkají i zabývají konkrétním tématem a mnoha jeho aspekty, aniž by bylo definováno jeho *obecnější vymezení včetně širšího kontextu*. Tímto optimálním rámcem by měla být koncepce zkoumání a dokumentování památek. Bez takto ujasněných souvislostí nebo alespoň základní představy o nich se prakticky nedá smysluplně odpovídat na otázku, jaký je význam inventarizace mezi ostatními metodami, co je třeba pro ni především udělat v současné situaci oboru průzkumu a dokumentace památek i památkové péče obecně, jak naplánovat a koordinovat možné kroky atd.¹² Tento pocit, jako bychom problémy řešily od prostředka, až ad hoc podle individuálních zájmů, bezprostředních požadavků či spíše realizací, se asi nejen u autora těchto poznámek, jako pracovníka naší státní památkové péče, objevuje takřka pravidelně.

Uskutečněný seminář k inventarizaci lze tedy vnímat jako nastavené zrcadlo, ve kterém se odrazil určitý zájem a odborný potenciál k řešení problémů, zkušenosti z individuálního uplatnění metod, ale zároveň poměrně značná *metodologická* (nikoliv metodická) *nerozvinutost*. Přesto, nebo spíše o to více, je třeba poděkovat Janu Sommerovi za to, že sám a bez pomoci¹³ zorganizoval nejen toto setkání, ale podobně se zabývá mimo jiné i metodickými otázkami zkoumání a dokumentování historických staveb.

POZNÁMKY:

¹ Viz např. B. Lagerqvist, A system approach to conservation and cultural resources management, <http://cipa.icomos.org/papers/olinda/99c101.pdf> (červen 2004).

² J. Cejpek, Informace, komunikace a myšlení, Praha 1998, s. 16 – 33.

³ Máme na mysli zvláště schéma základních fází cyklického procesu památkové péče a jeho saturování informacemi, v jehož středu je jako integrující složka informační management. Viz R. Letellier, Recording, Documentation and Information Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites, ICCROM, UNESCO, ICOMOS, 1994, příloha IV. Schéma zachycuje obdobné pochody jako výše uvedené schéma informačního systému procesu památkové péče.

---

⁴ V odpovědi na tuto otázku zároveň charakterizujeme základní aspekty specifčnosti jakéhokoliv nakládání s informacemi v památkové péči.

⁵ Viz schéma informačního systému památkové péče.

⁶ Zásadní je, že informace získávané z informačního pramene – nositele památkové hodnoty pro užití v památkové péči nejsou zdaleka jen stavebně historické či stavebně technické, ale mnohem různorodější. To ovšem neznamená, že je nelze vymezit, a že jiné než výše uvedené informace nemusí být získávány průzkumem a dokumentováním se všemi metodologickými a manažerskými dopady (viz např. V. Vinter, Úvod do dějin a teorie památkové péče II., Praha 1982, Guidance on inventory and documentation of the cultural heritage, Strasbourg 2001. a další publikace z intenzivní kampaně o inventarizaci zvláště za podpory Rady Evropy v 90. letech 20. stol. – viz např. V. Jesenský, Dokumentování a dokumentace nemovitých památek v České republice a Evropě, grantový projekt RSS 119/1996, uloženo u autora. Dále by bylo možno informační základnu odvozovat od strukturování činností obru viz např. Soubor agend a činností v oblasti péče o památkový fond v ČR, nepublikovaný oborový materiál, Koncepční tým při SÚPP, Praha 2000. atd.)

⁷ V předloženém schématu jsou cíle vyjádřeny jako zpětné působení využívání. Opět kardinálním a nedoceňovaným východiskem je, že památková péče má tyto cíle specifické a nelze je zaměňovat za cíle jiných záměrných činností jako věd, projektování apod. ! Specifčnost cílů památkové péče souvisí především s naznačenými úkoly péče o památkovou hodnotu.

⁸ V systémovém pojetí se také mluví o systémech jiných funkcí (např. politickém, vzdělávacím atd., viz V. Gigch, System Design Modelling and Metamodeling, New York 1991.).

⁹ Jednoduše můžeme říci, že každá inventarizace bude ovlivněna subjektivitou autora i uživatele.

¹⁰ Většina příspěvků na semináři byla právě konkrétními příklady takového „standardizačního“ působení inventarizace.

¹¹ Viz např. M. Radová, Koncepce památkového zásahu do stavebního díla, její úloha a východiska I., II., in Památky a příroda 1,2/1987, s. 1 - 9, 65 – 79.

¹² Zmíněný stav se pak nezdá omlouvat tím, že taková koncepce je tak komplexním úkolem, že ani nelze očekávat jeho realizaci. Následné odborné debaty a argumentace obvykle ztrácejí cíl a nezdá končí konstatováním, že jsme při nich ani nic vyřešit neměli.

¹³ Už toto můžeme registrovat jako ojedinělou zkušenost.